Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Dato
16.09.2026

Høringssvar: NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 11.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante tjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse. Vi drifter landets største døgnåpne hjelpetelefon (116 123) og chat som mottar 300 000 henvendelser i året. Våre 300 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre lokallag drifter over 100 møteplasser over hele landet. Mental Helse er også ansvarlig for Norges største folkehelsekampanje om psykisk helse – Verdensdagen for psykisk helse.

Rapporten NOU 2026:6 *Den nye velferdskommunen* beskriver hvordan kommunene kan møte økende velferdsbehov gjennom samskaping mellom kommune, innbyggere, brukere, pårørende, sivilsamfunn, frivillighet, ideelle aktører og næringsliv, samtidig som tjenestene fortsatt skal være universelle og et offentlig ansvar. Rapporten er et godt utgangspunkt for å utvikle fremtidens velferdskommune.

Mental Helse er særlig opptatt av kommunenes rolle i forebygging av psykiske helseutfordringer og vil derfor trekke frem fire hovedpunkter i vårt høringssvar:

- Frivillighetens rolle
- Bruker- og pårørendemedvirkning
- Forebygging og tidlig innsats
- Lavterskeltilbud

1. Frivilligheten får en tydeligere rolle som velferdspartner

Utvalget beskriver frivillighet og sivilsamfunn som en del av løsningen på framtidens velferdsutfordringer. Frivilligheten omtales ikke som en erstatning for offentlige tjenester, men som en samarbeidspartner som kan bidra til fellesskap, deltakelse, forebygging og sosial støtte. Utvalget legger stor vekt på lokale partnerskap og «samskaping» mellom kommunene og sivilsamfunnet.

Mental Helse støtter denne retningen, men vi vil understreke at frivilligheten må sees som et supplement til, ikke en erstatning for, faglige helse- og omsorgstjenester. Frivillige møteplasser, likepersonstilbud og hjelpetjenester skaper tilhørighet og forebygger psykiske helseutfordringer, men kan ikke kompensere for manglende kommunale tjenester.

Mental Helse vil understreke at kommunenes ansvar for nødvendige helse- og omsorgstjenester må ligge fast. Frivillighet, pårørende og sivilsamfunn er viktige samarbeidspartnere, men kan ikke erstatte

Besøksadresse
Tollbugata 17,
0152 Oslo

Fakturaadresse
Postboks 1423 Vika
0115 Oslo

Telefon
Sentralbord
+47 352 96 060

E-post
post@mentalhelse.no

Organisasjonsnummer
971 322 926

rettighetsbaserte og faglig forsvarlige tjenester. Utviklingen av framtidens velferskommune må ikke føre til at ansvaret for psykisk helse i større grad skyves over på enkeltpersoner, familier, andre pårørende eller frivillige organisasjoner.

2. Brukermedvirkning og pårørendemedvirkning løftes fram

Utvalget legger til grunn at utviklingen av framtidens velferdstjenester må skje i samspill med brukere og pårørende. Brukere omtales ikke bare som mottakere av tjenester, men som aktive medskapere av løsninger.

For Mental Helse er dette særlig interessant fordi organisasjonen har omfattende erfaring med brukerrepresentasjon og erfaringskompetanse. Utvalgets tilnærming gir støtte til at kommunene i større grad bør:

- involvere brukere i planlegging og utvikling av tjenester
- bruke erfaringskompetanse systematisk
- inkludere brukerorganisasjoner i innovasjons- og utviklingsarbeid
- sikre reell medvirkning, ikke bare høringer og konsultasjoner.

Mental Helse er enige i medvirkning som prinsipp, men vi etterlyser konkrete og tydelige krav til hvordan brukermedvirkning skal sikres og finansieres i kommunene.

Mental Helse mener videre at brukerkompetanse/erfaringskompetanse må anerkjennes som en selvstendig kompetanseform på linje med fag- og systemkompetanse. Reell brukermedvirkning forutsetter opplæring, støtte og finansiering av brukerrepresentanter og brukerorganisasjoner. Kommunene må etableres med strukturer som sikrer innflytelse, ikke bare konsultasjon.

3. Forebygging og tidlig innsats står sentralt

Hele utvalgets arbeid tar utgangspunkt i at det er nødvendig å redusere eller utsette behovet for omfattende helse- og omsorgstjenester gjennom forebygging, inkludering og mobilisering av ressurser i lokalsamfunnet.

Mental Helse ser at forebygging har blitt systematisk nedprioritert i mange kommuner de siste årene, bl.a annet på grunn av dårlig økonomi. Dessverre er lavterskeltilbud og andre ikke lov-pålagte tjenester det første som kuttes hvis budsjettene er stramme. Mental Helse vil fremheve viktigheten av tidlig innsats, psykisk helsefremmende arbeid, sosiale møteplasser, systematisk arbeid mot ensomhet og utenforskap og ikke minst støtte til pårørende og frivillige organisasjoner for å styrke forebyggingen.

Forebygging og lavterskeltilbud må styrkes, men må aldri brukes som begrunnelse for å redusere tilgangen til nødvendige, individuelt tilpassede og faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester. For mange mennesker med psykiske helseutfordringer vil behovet for behandling og oppfølging bestå uavhengig av hvor godt det forebyggende arbeidet fungerer.

Besøksadresse
Tollbugata 17,
0152 Oslo

Fakturaadresse
Postboks 1423 Vika
0115 Oslo

Telefon
Sentralbord
+47 352 96 060

E-post
post@mentalhelse.no

Organisasjonsnummer
971 322 926

Mental Helse vil samtidig påpeke at de som har størst behov for støtte ofte har minst tilgang til sosiale nettverk og felleskap. Kommunenes forebyggende arbeid må derfor rettes særlig mot mennesker som opplever utenforskap, ensomhet, fattigdom eller alvorlige psykiske helseutfordringer. Dersom slike grupper ikke inkluderes aktivt, risikerer man at sosial ulikhet og helseforskjeller forsterkes.

4. Lavterskeltilbud omtales indirekte, men ikke som et hovedforslag

Utvalget går ikke inn for å lovfeste eller styrke kommunale lavterskeltilbud spesifikt. Derimot er mange av forslagene rettet mot forebygging, deltakelse, lokalsamfunn og tidlig innsats, som i praksis er formålene lavterskeltilbudene fyller.

Mental Helse vil understreke at lavterskeltilbud ikke bare er et forebyggende virkemiddel, men også en viktig forutsetning for tidlig hjelp, inkludering og mestring. Tilbudene bidrar til å redusere behovet for mer omfattende og kostnadskrevende tjenester på et senere tidspunkt og bør derfor betraktes som en investering i både folkehelse og samfunnets bærekraft.

Lav terskel må ikke bety lav kvalitet. Forebyggende og lett tilgjengelige tilbud må ha nødvendig kompetanse og klare forbindelser til øvrige kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten når behovene blir større.

Mental Helse mener at dersom kommunene skal lykkes med forebygging og redusere behovet for mer kostbare tjenester senere, må lavterskeltilbud innen psykisk helse sikres som en forpliktende del av kommunenes tjenestetilbud. Kommunale lavterskeltilbud må derfor lovfestes.

Konklusjon

Mental Helse er glade for at utvalget anerkjenner frivillighet og sivilsamfunn som sentrale samarbeidspartnere i framtidens velferdskommune og at brukermedvirkning og samskaping løftes fram som grunnleggende prinsipper for lokal tjenesteutvikling.

Forebygging, deltakelse og fellesskap sees som nøkkelstrategier for bærekraftige velferdstjenester av utvalget. Derfor må frivilligheten få stabile rammer og kommunale lavterskeltilbud innen psykisk helse må styrkes langt kraftigere enn det NOU-en legger opp til.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/

landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/

generalsekretær

Kristin Bergersen /s/

Leder kommunikasjon og samfunn

(saksbehandler)

Besøksadresse
Tollbugata 17,
0152 Oslo

Fakturaadresse
Postboks 1423 Vika
0115 Oslo

Telefon
Sentralbord
+47 352 96 060

E-post
post@mentalhelse.no

Organisasjonsnummer
971 322 926